

Wat bepaalt de conditie, en dus de waarde, van zegels? (4)

In de vorige aflevering is dieper ingegaan op het begrip marges. Wat was dat ook alweer? De eerste uitgiften zijn ongetand en de zegels moeten uit het vel worden geknipt. Dit gebeurt niet altijd even netjes of precies in het midden tussen de zegels. Hierdoor is de ruimte naast de zegel (marge) niet altijd gelijk. Mooi zou het zijn als die marge de helft van de tussenruimte betreft: normaal of fijn. Mooier nog als de marge groter is, erg mooi, goedgerand of gigantisch, jumbo. Dit gaat dan wel ten koste van de naastgelegen zegels, die vanzelfsprekend minder mooi of slecht zijn. Om het scheiden van zegels uit vellen te vereenvoudigen worden tussen de zegels verticaal en horizontaal lijnen met perforatie aangebracht. In plaats van snijden of knippen, kunnen de zegels nu eenvoudig van elkaar gescheurd worden.

Perforaties

Ongeacht het soort perforatie (kam- dan wel lijntanding, kleine of grote gaten), heeft de perforatie invloed op de postzegels en dus de kwaliteit van de zegels. Er zijn twee factoren die meespelen: de toestand van de perforatie zelf (later meer daarover) en de plaats van het zegelontwerp (-beeld) binnen de perforatie of hoe de zegelafbeelding is gecentreerd op de postzegel.

Centreren is eenvoudig te omschrijven; bij een perfecte zegel is de ruimte tussen de rand van het ontwerp en de perforaties gelijk aan alle zijden. Voor de meeste moderne zegels, geperforeerd op kammachines, is goede centrering normaal en perfecte centrering is geen reden voor een hogere waardering.

Bij de bespreking van het probleem van het vinden van ongetande postzegels met goede marges, werd opgemerkt dat bij het samenstellen van een drukplaat de ontwerpen een aantal keer bij elkaar geplaatst werden. Soms zo dicht bij elkaar dat na het drukken van de postzegelvellen er veel zorgvuldigheid nodig was van de kant van het postkantoorpersoneel om bij het scheiden van postzegels, door knippen of snijden, niet de naastgelegen zegel te raken. Dit werd een nog groter probleem toen de postzegels uit dezelfde platen moesten worden geperforeerd.

Beeld tot de perforatie door krappe marge

Het is niet verwonderlijk dat, gezien de materialen waarmee zij moesten werken en het experimentele karakter van perforatie machines in de beginperiode van de postzegels, exemplaren uit die tijd zelden perfect gecentreerd gevonden worden. Om deze reden is het niet realistisch om een iets uit het midden staande postzegel minder dan 'goed' te waarderen, hoewel ook voor die zegels geldt dat de perforaties het zegelbeeld niet mogen raken.

Dat is bij de Nederlandse zegels niet anders. Een kijkje in het album Nederland deel I met daarin o.a. de eerste getande series laat veel zegels zien waar het zegelbeeld niet echt centraal op de zegel staat. Verschuivingen naar boven, onder, links, rechts of een combinatie van twee is geen uitzondering.

Perforatie te laag
zegelbeeld naar boven
verschoven

Perforatie te veel naar links
en boven, beeld naar rechts-
onder verschoven

Perforatie te veel naar rechts
en beneden, beeld naar links-
boven verschoven

Vanwege de onnauwkeurigheid van de perforatiemachines kunnen de zegels ook wat variëren in grootte. Oversized, goed gecentreerd postzegels kunnen vanwege hun relatieve schaarste het onderwerp van felle concurrentie zijn wanneer ze op een veiling komen. Met prijzen die boven de catalogusprijs uitstijgen. In het geval van goedkopere postzegels wel vijf of tien keer de catalogusprijs.

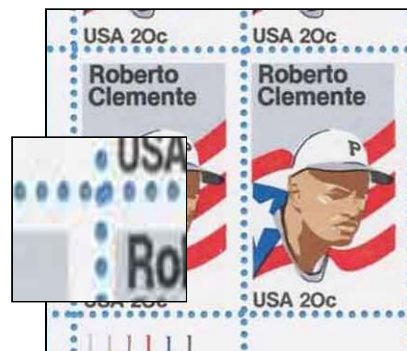
Een zegelafbeelding iets uit het midden voldoet nog steeds aan de omschrijving goed. Als het zichtbaar verschuift in meer dan één richting, of het beeld raakt de perforaties, dan is een mindere waardering op zijn plaats: hoe duidelijker de verplaatsing, hoe groter de korting. Als de perforaties duidelijk door het zegelbeeld gaat, spreken we van een fout of

misperforatie, maar dat is een heel ander verhaal!

De moraal is dat het zeker zinvol is om te proberen om te zoeken naar zegels die perfect gecentreerd zijn. (Als ik een zegel van 25 cent vind die helemaal perfect gecentreerd is houd ik deze toch in de verzameling? Het lijkt me wel duidelijk wat daarvoor de reden is.)

Centreren is ook een belangrijke kwestie bij meer moderne lijn-geperforeerde zegels, met name die van de VS en Canada – tot en met vrij recente uitgaven. Slecht gecentreerd postzegels waren hier de norm en zelfs uit het midden verschoven zegels krijgen de omschrijving 'goed'.

USA 1984, perf naar rechts

Het bepalen van het verschil tussen zeer mooie en superbe gecentreerde zegels is soms heel moeilijk. In de Stanley Gibbons staat een overzicht tussen de verschillende kwaliteiten van centrering:

verschillende kwaliteiten van centrering:

Niet alleen in de Stanley Gibbons staan kwalificaties betreffende centrering van het zegelbeeld op de postzegel. Ook anderen hebben, afwijkende, kwalificeringen. Op het Wereld Wijde Web kwam ik de volgende tegen van Matthew Crandell:

<p><u>S – Superb</u> The stamp at the next right is superb. The design is very nearly perfectly centered within the perforations</p>		<p><u>XF - Extremely Fine</u> The stamp is XF. You can see the design is just towards the top, but still very nicely centered, almost perfect</p>	
<p><u>VF - Very fine</u> The next stamp is VF. The design is further off from center, but still well away from the edge and very attractive.</p>		<p><u>F-VF - Fine to very fine</u> The next stamp is F-VF. The design is closer to the edge, but still well away. This is the most widely collected centering, good enough to be attractive, but not sky high in price</p>	
<p><u>F - Fine</u> The next stamp is fine. The determination of fine is that the design can be very close to the edge, but it cannot be cut by the perforations</p>		<p><u>AVG - Average</u> The last stamp is average. If the design is cut into by the perforations at all then the stamp is average</p>	

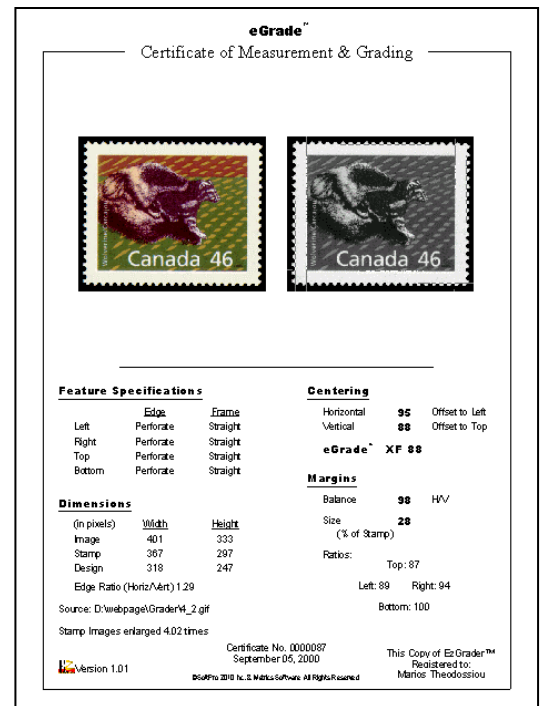
(tekst in de tabel hierboven is in Engels maar omdat uit de afbeeldingen wel duidelijk blijkt wat bedoeld wordt, wil ik het onvertaald laten)

Soms is het bepalen van centrering erg moeilijk. Bij zegels waar de kleur doorloopt of een totaal witte achtergrond hebben, is niet altijd direct te zien of de afbeelding in het midden staat. Vooral bij moderne zegels komt dit steeds meer voor. Geluk hierbij is dat de druktechniek en de nabewerking, snijden en perforeren, sterk verbeterd zijn en niet gecentreerde zegels steeds minder voorkomen.

Uit onderzoek is gebleken dat het merendeel van de verzamelaars goed gecentreerde zegels behoorlijk tot redelijk belangrijk vinden en slechts een klein gedeelte (6%) gaat voor optimaal gecentreerde postzegels. Hun motto: "Het leven is te kort om slechte zegels te verzamelen". Voor die mensen is er online een toepassing te koop waarmee niet alleen de tanding maar ook de centrering van de zegels wordt bepaald.

Je scant je zegel in en laat deze door het programma vergelijken met gegevens zoals die voor die specifieke zegel bekend zijn. Daarna komt het programma met het resultaat: de mate van volledigheid perforatie en de status van de centrering. Het is mogelijk om 'n certificaat met de meetgegevens af te laten drukken. Het programma "Ezgrader" is te koop via de website. Ik weet het niet zeker, maar denk dat het alleen bruikbaar is voor zegels van Canada en Verenigde Staten.

Soms lijkt het of we te maken hebben met een niet gecentreerde zegel terwijl dat niet het geval is. Hoe kan dat? Hiervoor moeten we weer terug naar het samenstellen

van de drukplaten. Op de drukplaat werden groepen zegels uitgezet. In Engeland werden 240 zegels, twaalf groepen (panes) van twintig zegels, bij elkaar geplaatst, Tussen die groepen werd wat extra ruimte gelaten. Na het drukken werden de zegels geperforeerd. In

Groot Brittannië werd de perforatie tussen de groepen precies in het midden geplaatst waardoor er daar meer ruimte ontstond tussen het zegelbeeld en de perforatie. Voor zover mij nu bekend is, komt dit voor bij zegels van Groot Brittannië en overzeese gebiedsdelen. Daar wordt dit verschijnsel wing-margin, vleugel- of randmarge, genoemd. Probleem is dat zegels met wing-marges niet in het voorgedrukte vakje in het album passen.

Volgende keer meer over staat van de perforatie zelf. Gave tanden of beschadigd.

Nico Helling

voorbeeld ruimte tussen groepen (Ned. NVPH 1: 100 zegels, 4 x 25)